

Безбар'єрне середовище в громадах Одеської області

Стан виконання завдань щодо створення безбар'єрного середовища та безбар'єрних маршрутів у територіальних громадах Одеської області на період 2026–2030 років

ОДЕСЬКА ОДА · 2025

НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ ДО 2030 РОКУ

Державне завдання: безбар'єрність до 2030 року

Україна взяла курс на системне усунення фізичних, інформаційних та комунікативних бар'єрів для людей з інвалідністю, людей похилого віку, батьків із колясками та інших маломобільних груп населення. Безбар'єрність є не проявом доброї волі — це обов'язкова норма державної політики, закріплена на найвищому рівні.

Основоположним документом є **Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року**, затверджена розпорядженням КМУ від 14 квітня 2021 року № 366-р та оновлена розпорядженням від 25 березня 2025 року № 294-р. Документ визначає безбар'єрність як стратегічний системний пріоритет держави, а не другорядний захід соціального захисту.

План заходів на 2025–2026 роки (розпорядження КМУ від 25 березня 2025 року № 374-р) прямо рекомендує органам місцевого самоврядування забезпечувати виконання плану в межах своїх повноважень, фінансуючи заходи з державного, місцевих бюджетів та інших джерел, дозволених законом.

Методичні рекомендації щодо облаштування безбар'єрних маршрутів (наказ Мінрозвитку від 9 червня 2025 року № 970) встановлюють поетапний підхід до їх формування. **ДБН В.2.2-40:2018** зі змінами, що набрали чинності з 1 квітня 2026 року, визначають технічні вимоги до будівель, споруд і прилеглих територій.

Ключові нормативні документи

- Стратегія до 2030 р. — КМУ № 366-р / № 294-р
- План заходів 2025–2026 — КМУ № 374-р
- Методрекомендації — Мінрозвитку № 970
- ДБН В.2.2-40:2018, зміна № 3 з 01.04.2026

Воєнний стан не скасовує обов'язку поступово виконувати державну політику безбар'єрності, особливо щодо об'єктів базової соціальної інфраструктури та нових будівель.

Ситуація в Одеській області: 91 громада, виконання нерівномірне

91

Територіальних громад

виконують завдання щодо створення безбар'єрного простору відповідно до державної стратегії

≠

Нерівномірність

практична реалізація суттєво відрізняється між громадами за темпами, обсягами та якістю підходів

0

Єдиного стандарту

немає спільного підходу до планування, обстеження, бюджетування та контролю результату

Типові проблеми громад

- Відсутність визначених пріоритетних об'єктів та маршрутів
- Несистемні, розрізнені заходи без логічного зв'язку між собою
- Обстеження не проводяться або проводяться формально, без участі людей з інвалідністю
- Фінансування не передбачається або передбачається в недостатньому обсязі
- Відсутність рішень сесій місцевих рад, що закріплюють зобов'язання

Поширений аргумент і відповідь на нього

Громади часто аргументують відсутність робіт необхідністю спрямовувати кошти на оборону в умовах воєнного стану. Цей аргумент є об'єктивним і зрозумілим.

Водночас він не скасовує обов'язку поступово виконувати державну політику безбар'єрності. Особливо це стосується **нових об'єктів будівництва та ключових об'єктів базової соціальної інфраструктури**, до яких доступ маломобільних груп є нагальною щоденною потребою.

Головна проблема: відсутність єдиної структури та системного підходу

Безбар'єрність не повинна зводитися до окремого пандуса біля однієї будівлі. Більшість громад сьогодні реалізують саме такий фрагментарний підхід – без цілісного бачення маршруту як системи. Це призводить до витрачання коштів без вимірюваного ефекту для реальних користувачів.

✗ Що є зараз

- Окремі пандуси без зв'язку між собою
- Роботи «де простіше», а не де потрібніше
- Немає карти, немає маршруту, немає логіки
- Відсутнє обстеження та фотофіксація
- Немає рішень сесії та затвердженого бюджету
- Відсутній контроль результату та публічна звітність

✓ Що потрібно

- Логічний маршрут із початком і кінцем
- Карта та обґрунтований перелік об'єктів
- Системне обстеження за нормативними критеріями
- Пріоритизація за соціальною значущістю
- Рішення сесії, затверджений бюджет і графік
- Приймання маршруту маломобільними групами та публічна звітність

⚠ Головна теза: безбар'єрність у громадах має перейти з режиму окремих несистемних дій у режим **керованого проєкту** з маршрутом, бюджетом, строками, відповідальними особами та вимірюваним результатом до 2030 року.

Що таке справжній безбар'єрний маршрут

Безбар'єрний маршрут — це не пандус біля окремої будівлі, а **логічний ланцюг щоденного руху людини**: від місця відправлення до ключових об'єктів інфраструктури без жодного бар'єру на шляху. Маршрут має мати чіткі початок і кінець, задокументовану карту, перелік об'єктів, результати обстеження, фотофіксацію, проектні рішення, кошторис і рішення ради про фінансування.

Точка відправлення

Зупинка громадського транспорту, паркувальне місце для людей з інвалідністю, безпечний пішохідний перехід із пониженим бордюром — фактична можливість дістатися до маршруту.

Адміністративні та соціальні послуги

ЦНАП, орган соціального захисту, пенсійні та комунальні служби — місця отримання базових державних послуг, до яких кожен має доступ незалежно від стану здоров'я.

Медицина та безпека

Амбулаторія, аптека, лікарня — доступ до лікування. Поліція, укриття, пункт безпеки — захист та евакуація. Ці об'єкти мають абсолютний пріоритет на маршруті.

Освіта, культура, побут

Школа, дитячий садок, бібліотека, будинок культури, магазин, ринок, банкомат, пошта — повноцінна участь у житті громади для всіх без винятку.

Мінімальні вимоги до об'єктів і пішохідного зв'язку

Для кожного об'єкта на маршруті громада зобов'язана зафіксувати відповідність встановленим нормативним критеріям. Перевірка охоплює як зовнішній підхід до будівлі, так і можливість реально отримати послугу всередині — без приниження та без залежності від ситуативної доброї волі персоналу.

Зовнішнє середовище та підхід

- **Тротуар і пішохідний шлях:** достатня ширина проходу, рівне покриття, відсутність ям, перепадів, перешкод і несанкціонованого паркування
- **Понижені бордюри та переходи:** нормативний ухил, тактильне покриття перед переходом, безпечна зона очікування
- **Доступний вхід:** пандус або підйомник із нормативним ухилом, поручні з обох боків, неслизьке покриття, достатня ширина дверного отвору
- **Двері та тамбури:** достатня ширина для проїзду крісла колісного, можливість самостійного відкривання або автоматичний привід

Внутрішнє середовище та послуга

- **Пересування всередині будівлі:** достатні коридори, відсутність порогів, доступність до всіх зон надання послуг
- **Санвузол:** адаптований, з поручнями, достатнім розворотним простором та відповідною сантехнікою
- **Ліфти та підйомники:** за потреби переміщення між поверхами — обов'язкова наявність та справний стан
- **Навігація та інформація:** тактильні елементи, шрифт Брайля, контрастні позначення, інформаційні таблички, візуальна навігація
- **Доступність послуги, а не лише входу:** людина має реально отримати послугу — без очікування на вулиці та виклику персоналу кнопкою як єдиного способу

 Технічна база: ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд», зміна № 3, що набирає чинності з **1 квітня 2026 року**. Уточнені вимоги стосуються прилеглих територій, пішохідних шляхів, бордюрних пандусів, переходів, дверей, санвузлів, тактильних і візуальних елементів, а також евакуації.

Етапи реалізації: від ідеї до вимірюваного результату

Методичні рекомендації (наказ Мінрозвитку № 970) закріплюють поетапний підхід до формування безбар'єрного маршруту. Кожен етап є обов'язковим — пропуск будь-якого з них унеможливило б досягнення реального, а не формального результату.

1

Інвентаризація

Затвердження робочої групи, визначення переліку соціально важливих об'єктів, збір базових даних про стан доступності

2

Вибір маршруту

Визначення маршруту з початком, кінцем, картою та обґрунтуванням соціальної необхідності — за принципом значущості, а не простоти виконання

3

Обстеження

Моніторинг із фотофіксацією, актами, таблицею невідповідностей та обов'язковою участю представників людей з інвалідністю

4

Пріоритизація

Класифікація всіх робіт на термінові (до 3 міс.), середньострокові (до 1 року) та капітальні (потребують проектування)

5

Проєктні рішення

Дефектні акти та кошториси для поточних робіт; повна проєктна документація відповідно до ДБН для капітальних заходів

6

Фінансування

Рішення сесії місцевої ради: затвердження маршруту, програми, бюджету, строків та відповідальних посадових осіб

7

Виконання та контроль

Реалізація за графіком із проміжним контролем профільного підрозділу та обласного комітету з безбар'єрності

8

Приймання результату

Не лише будівельне приймання — обов'язкова перевірка фактичного проходження маршруту маломобільними групами населення

9

Публічна звітність

Карта маршруту, перелік виконаних робіт, фото «до/після», витрачені кошти та плани наступного етапу — у відкритому доступі

Дорожня карта 2026–2030: п'ять років до реального результату

Кожен рік дорожньої карти має конкретний вимірюваний результат. Громади, які не розпочнуть планування у 2026 році, автоматично опиняються в ситуації, коли виконати весь цикл до 2030 року стає неможливим без форс-мажорних зусиль.

✓ До кінця **2026 року** кожна громада Одеської області має завершити повний цикл планування першого маршруту та ухвалити рішення ради про фінансування. Це **мінімальний обов'язковий результат** поточного року.

Що має подати кожна громада: єдиний обов'язковий пакет

Для забезпечення системного моніторингу та порівнянності результатів усі 91 громада Одеської області зобов'язані підготувати та подати єдиний стандартний пакет документів. Відсутність будь-якого з елементів пакету розглядається як невиконання завдання.

1 Карта маршруту Графічне зображення обраного маршруту з нанесеними об'єктами, пішохідними зв'язками та позначеними проблемними ділянками	2 Перелік об'єктів Структурований список усіх об'єктів маршруту із зазначенням їхнього типу, адреси та поточного стану доступності
3 Фотофіксація Фотоматеріали існуючого стану кожного об'єкта та пішохідних ділянок між ними — основа для порівняння «до/після»	4 Таблиця невідповідностей Структурована таблиця з переліком виявлених порушень та невідповідностей нормативним вимогам по кожному об'єкту
5 Перелік робіт Деталізований перелік необхідних заходів із розподілом на термінові, середньострокові та капітальні	6 Орієнтовна вартість Попередній кошторис або розрахунок вартості робіт по кожній позиції переліку заходів
7 Джерела фінансування Обґрунтування джерел: місцевий бюджет, державні програми, гранти донорів, субвенції, кошти бізнесу	8 Рішення сесії або проект Прийняте або підготовлене до прийняття рішення місцевої ради про затвердження маршруту, програми та фінансування
9 Графік 2026–2030 Детальний план реалізації із зазначенням строків виконання кожного заходу по роках дорожньої карти	10 Відповідальна особа Визначена посадова особа виконавчого органу громади, що несе персональну відповідальність за реалізацію маршруту